

TÜRKİYE'DE DİN, İNANÇ VEYA İNANÇSIZLIK TEMELLİ NEFRET SUÇLARI 2021

Türkiye’de Din, İnanç veya İnançsızlık Temelli Nefret Suçları 2021 Raporu

Norveç Helsinki Komitesi İnanç Özgürlüğü Girişimi

Yazarlar: Funda Tekin, Dr. Aras Türay, Dr. Mine Yıldırım

Proje ekibi: Dr. Mine Yıldırım, Funda Tekin

Grafik tasarım: Çağrı Karadağ (Hedef grup, nefret suçu türü, harita ve zaman çizelgesi görselleri)

Yayın tarihi: Eylül 2022

Norveç Helsinki Komitesi (Norwegian Helsinki Committee, NHC), merkezi Oslo’da bulunan ve insan haklarının uygulamada korunmasını sağlamak amacıyla 1977 yılından beri uluslararası çalışmalarına devam eden bir sivil toplum kuruluşu. Bu amaçla izleme ve raporlama, eğitim faaliyetleri yürütüyor ve demokratik yapıları destekliyor. NHC’nin çalışmaları Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı kapsamında kabul edilmiş insan hakları belgelerini temel alıyor.

İnanç Özgürlüğü Girişimi, 2011 yılından beri Türkiye’de herkes için düşünce, vicdan ve din özgürlüğünün korunması için çalışmalar yürütüyor. Bu bağlamda projenin temel etkinlikleri arasında konuyla ilgili izleme, belgeleme, raporlama, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve savunuculuk yer alıyor. Proje Norveç Büyükelçiliği tarafından destekleniyor.

www.inancozgulugugirisimi.org

Norwegian
Helsinki Committee

Elinizdeki raporun ortaya çıkışında, birçok kişinin emeği ve desteği bulunuyor. İnanç Özgürlüğü Girişimi çalışmaları Norveç Büyükelçiliği desteği ile yürütüldü. Raporu katkı sunan tüm katılımcılara ve “Nefret Suçlarıyla Mücadele: Etkili Yasal Düzenleme ve Kapsamlı Veri Toplama Neden Önemli?” başlıklı giriş yazısını kaleme alan Aras Türay’a değerli katkıları için teşekkürlerimizi sunarız.

Funda Tekin, Norveç Helsinki Komitesi, İnanç Özgürlüğü Girişimi proje asistanı ve iletişim sorumlusu. Lisans eğitimini, Bahçeşehir Üniversitesi Gazetecilik ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinde tamamladıktan sonra Hrant Dink Vakfı’nın yürüttüğü Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi projesinde araştırmacı ve araştırma koordinatörü olarak çalıştı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Projeler ve STK Yönetimi bölümünde yüksek lisans eğitimine devam ediyor.

Dr. Aras Türay, İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İnsan Hakları Hukuku yüksek lisans programını 2015 yılında “Uluslararası ve Nefret Söylemi Boyutuyla Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu” başlıklı teziyle tamamladı. 2015 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi Kamu Hukuku doktora programına başladı ve 2022 yılında “5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Manevi, Mali ve Bağlantılı Haklara Tecavüz Suçları (FSEK m. 71)” konulu teziyle hukuk doktoru unvanını kazandı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Anabilim Dalı’nda 2012-2014 yılları arasında (sözleşmeli) eğitim asistanı ve 2015-2022 yılları arasında araştırma görevlisi olarak çalıştı. Nefret suçları ve nefret söylemiyle ilgili çok sayıda çalışması var.

Dr. Mine Yıldırım, aktivist araştırmacı ve İnanç Özgürlüğü Girişimi projesinin kurucusu ve koordinatörü. Finlandiya, AAbö Akademi İnsan Hakları Enstitüsü’nden doktora derecesini aldı. “Din veya İnanç Özgürlüğünün Kolektif Boyutu – Uluslararası Hukuk ve Türkiye Üzerine bir Vaka Çalışması” başlıklı kitabı 2017’de Routledge tarafından yayımlandı. Kitabın Türkçe çevirisi İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları tarafından yayımlanacak. İngiltere’de Leicester Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İnsan Hakları ve Medeni Özgürlükler alanında lisansüstü ve Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde lisans eğitimini tamamladı. Ulusal ve uluslararası projelerde araştırmacı olarak yer aldı. 2021’de, “Batı Balkanlar’da Din veya İnanç Özgürlüğünün Korunmasının Güçlendirilmesi: Parlamenterler İçin Bir Yol Haritası” raporunu kaleme aldı. 2016 yılında din veya inanç özgürlüğü alanındaki çalışmalarıyla Stefanus Prize ödülünü paylaştı. 2019-2022 yılları arasında Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu’nun Din veya İnanç Özgürlüğü Uzmanlar Kurulu üyesi olarak görev aldı. Ayrıca, din veya inanç özgürlüğü alanında çok sayıda yayını bulunuyor.

İçindekiler

Kısaltmalar	4
Nefret Suçlarıyla Mücadele: Etkili Yasal Düzenleme ve Kapsamlı Veri Toplama Neden Önemli?.....	6
1. Giriş	11
2. Nefret Suçu – Hukuki Çerçeve	13
3. Türkiye’de Yasal Mevzuat ve Politika	16
4. 2021 Yılında Tespit Edilen Nefret Suçları.....	20
5. Sonuç ve Tavsiyeler.....	29

Kısaltmalar

AGİT: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı

AGİT/DKİHB: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı/Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu

AİHM: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

BM: Birleşmiş Milletler

TCK: Türk Ceza Kanunu

NEFRET SUÇU BİLDİRİMİ

Bildirimde bulunmak neden önemli?

Ne değişmeli?

Birçok kişi ırkçılık ve ayrımcılık nedeniyle şiddete maruz kalıyor. Bu şiddet etnik köken, göçmenlik geçmişi, ten rengi, din, inanç, cinsel yönelim veya engellilik gibi çeşitli kimliklere yönelik önyargı saikinden kaynaklı olabiliyor.

TOPLUM

- Ayrımcılık ve önyargıyla her yerde mücadele edin
- Nefret suçlarını açıkça kınayın
- Hak bilincini artırın ve mağdurları ile tanıkları güçlendirin

PROSEDÜRLER

- Alternatif raporlama ve üçüncü taraf raporlama yöntemleri oluşturun
- Nefret suçunu tanıma ve kaydetme kapasitelerini geliştirin
- Mağdurları destek hizmetlerine yönlendirin

KOLLUK KUVVETLERİ

- Polis memurlarına pratik rehberlik ve eğitim sağlayın
- Nefret suçlarını inceleyen özel birimler kurun
- Sivil toplum ve diğer kuruluşlarla yakın iş birliği yapın

BİLDİRİM OLMADAN

NEFRET SUÇLARI GİZLİ KALİYOR

10 kişiden 9'u maruz kaldığı saldırıyı herhangi bir yere bildirmiyor. Çoğu kişi ihbarın sonuçsuz kalacağını düşünüyor, ihbar etmenin çok zor olduğunu veya polise güvenmediklerini belirtiyor.

Bazı gruplar, genel nüfustan 2 kat daha fazla şiddete maruz kalabiliyor.

Nefret Suçlarıyla Mücadele: Etkili Yasal Düzenleme ve Kapsamlı Veri Toplama Neden Önemli?

Aras Türay

Farklı düşünce ve inançlara sahip insanların, kendileri için özerk düşünce, inanç ve duygu alanları oluşturmaları insan haklarının önemli bir bileşeni. Diğer grupların da bu alanlara saygı duyması demokratik bir toplumun yapı taşları olan eşitliğin, çoğulculuğun ve insan haklarının esaslarından biri. Ancak nefret suçları ve nefret suçunun temelindeki önyargı, bu değerlerle çatışır. Dünyada ve Türkiye’de hala önemli bir sorun olmaya devam eden nefret suçlarıyla mücadele etmek için, bu suçlara ilişkin çalışmalar oldukça kritik. İnanç Özgürlüğü Girişimi’nin hazırladığı Türkiye’de Din veya İnanç Temelli Nefret Suçları 2021 Raporu da bu kapsamda, Türkiye’deki din, inanç veya inançsızlık temelli nefret suçlarının analiz edilmesi açısından dikkate alınması gereken çalışmalar arasında yer alıyor.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı’nın yaptığı tanıma göre nefret suçları, “*Kişinin, malın veya hedefin, ırk, milli veya etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel veya fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörler bakımından ortak özellik gösteren bir gruba bağlantısı, bağlılığı, aidiyeti, desteği veya üyeliği olması veya olduğunun zannedilmesi sebebiyle, kişilere ve mallara karşı işlenenler dahil herhangi bir suçun hedefi olarak seçildiği suçlardır*”.¹ Nefret suçunun iki bileşeni bulunuyor. Birinci bileşen temel suçtan oluşuyor, yani nefret suçu teşkil edecek fiilin kanunda suç olarak tanımlanmış olması gerekiyor.² Kasten öldürme, kasten yaralama, mala zarar verme, tehdit, cebir ve benzeri suçlar nefret suçunun kökenindeki temel suç olabilir. Nefret suçlarında aranan ikinci unsur ise suçun, hedef olarak seçilen kişi veya malın belli bir gruba aidiyetinden veya bu grupla olan ilişkisinden kaynaklanan önyargı saikinin etkisi ile işlenmesi. Örneğin mağdurun Hristiyan olması sebebiyle öldürülmesi halinde din temelli bir nefret suçu söz konusu olur.

Nefret suçlarına ilişkin yasal düzenlemelerde din veya inanç kişilerin korunan karakteristik özellikleri arasında en fazla bulunan özellik.³ Bu noktada, korunan karakteristiklerin soyut bir biçimde belirlenmesi oldukça önemli. Ceza hukukuna ilişkin bir düzenlemede herkes kanun önünde eşit bir şekilde korunmalı. Örneğin din ya da inanç korunan karakteristik özellik olarak belirlenebilir. Zira burada kişilerin bir dine veya inanca inanma, inanmama veya Tanrı’ya inanmama hakkı koruma altına alınıyor. Buna karşın korunan grubu sadece Müslümanlar olarak belirlemek, diğer dinlere mensup bireylere göre ayrıcalıklı bir konum yaratacağı için eşitlik idealini zedeler.⁴

---

¹ AGİT/DKİHB, *Combating Hate Crimes In The OSCE Region: An Overview of Statistics, Legislation, and National Initiatives*, 2005, s. 12.

² Aytekin İnceoğlu, A., “Nefret Suçu Kavramı ve Türk Ceza Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi”, İnceoğlu, Y. (der.), *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* içinde, Ayrıntı Yayınları: İstanbul, 2012, s. 104; Lawrence, F. M., *Punishing Hate Bias Crimes Under American Law*, 3. Baskı, Amerika Birleşik Devletleri 2002, s. 58; Bulut, İ., *Nefret Suçları*, Ankara 2014, s. 98.

³ AGİT/DKİHB, *Hate Crime Laws A Practical Guide*, Polonya, 2009, s. 43.

⁴ Aytekin İnceoğlu, A., yukarıdaki dn. 2, s. 114.

Nefret suçlarının diğer suçlardan farklı bir şekilde ele alınmasının temel sebebi, nefret suçlarının etkilerinden kaynaklanıyor. Nefret suçlarının psikolojik olarak diğer suçlara göre daha ağır etkileri olduğu⁵ ve fiziksel olarak daha şiddetli şekilde işlendiği⁶ görülebilir. Ancak nefret suçlarını diğer suçlardan farklı kılan esas nokta, nefret suçu sonucunda yaşanan mağduriyetin, yalnızca teknik anlamdaki mağdur tarafından değil, daha geniş kitlelerce hissedilmesi. Gerçekten de nefret suçlarında, suçtan kaynaklanan olumsuz etkiler sadece mağduru değil, aynı zamanda mağdurun mensup veya ilişkili olduğu grubu da etkiler.⁷ Örneğin bir kişinin öldürülmesi, toplumu etkiler ve kamu düzeninin zedelenmesine sebep olur. Ancak bir kişinin Yahudi olduğu veya Yahudi olduğu düşünüldüğü için öldürülmesi, Yahudi olan diğer kişileri, toplumun geri kalanına göre daha çok etkiler. Nitekim, Türkiye’de geçmişte yaşanan nefret suçları günümüzde de ilgili toplumların hafızasında son derece köklü bir şekilde yer etmiş durumda ve güncelliğini halen koruyor. Örneğin, 2003 yılında Neve Şalom ve Beth İsrail sinagoglarına yapılan ve 27 kişinin öldürüldüğü saldırılar sırasında 12 yaşında olan Betsy Penso bu saldırıların Yahudi toplumuna etkisini şu sözlerle anlatıyor:

“Buraya [sinagog] girerken de fark etmişsinizdir. Pek çok akvaryumdan ve demir kapıdan geçerek giriliyor buraya. Tahliyeyi mesela yavaş yaparız. [Yüz kişinin katıldığı bir ayinde yüz kişinin hepsi bir anda çıkmaz.] Onar onar çıkartılır dışarıya insanlar. Dışarıda bir ani kalabalık olmasın, dikkat çekilmesin vesaire, diye. Olabildiğince amaç dikkat çekmemek. Biz birebir buradaki bombalamaları yaşadık. (...) Bu bizde çok uzun zamandır var, yeni bir şey değil. Yani, bizim başımıza kötü bir şey gelir ve o yaptığıyla kalır. En saçma şey, hani dolar yükseliyor, antisemitizm çıkıyor. Zeytin Dalı Operasyonu’ndan da çıkıyor. Metin Hara, Adriana Lima’yla çıkmaya başlıyor mesela. Metin Hara Yahudi olduğu için antisemitizm dolu tweetler atılıyor. Her şeyden çıkabilir yani.”⁸

Benzer şekilde, 19 Ocak 2007’de yaşanan Hrant Dink cinayetinin kendisine etkisini ise Arno Kalaycı şu ifadelerle anlatıyor:

“Hrant Dink’in öldürülmesiyle Ermeniliğimle tanıştım. Dönemin ırkçı atmosferinin yarattığı dalga bizim evi de vurdu. Bu saldırıyı yapan kişi özellikle beni Ermeni olmakla suçluyordu (...). Ben bununla Ermeni olduğumu fark etmeye başladım ve böyle böyle aslında araştırmaya başladım. Geçmiş keşfetme ihtiyacı duydum. Çünkü bir şekilde

⁵ Gerstenfeld, P. B., *Hate Crimes: Causes, Controls, and Controversies*, 2. Baskı, Amerika Birleşik Devletleri, 2003, s. 19; AGİT/DKİHB, *Combating Hate Crimes*, s. 12.

⁶ Gerstenfeld, P. B., yukarıdaki dn. 5, s. 21; Levin, B., *Bias Crimes: A Theoretical & Practical Overview*, Stanford Law & Policy Review, Winter, 1992-1993, s. 166.

⁷ Hall, N., *Hate Crime*, London 2005, s. 67; Gerstenfeld, P. B., yukarıdaki dn. 5, s. 22; Lawrence, F. M., “Commentary Federal Bias Crime Law Symposium”, *Boston University Law Review*, Vol. 80, 2000, s. 1439; Aytekin Inceoğlu, A., yukarıdaki dn. 2, s. 105; Karan, U., “Nefret suçlarından ne anlıyoruz?”, Çavdar, A. ve Yıldırım, A.B. (ed.), *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* içinde, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2010., s. 60; Glet, A. “Almanya’da Nefret Suçları: Önyargı Saikli Suçların Sınıflandırılması ve Kayıt Altına Alınması Çerçevesinde Nefret Suçlarının Alman Hukuku’nda Uygulanma Sistemi” (Çev. Turanlı, M.), *Suç ve Ceza Dergisi*, 2011, Sayı: 3, s. 126, 127; AGİT/DKİHB, *Combating Hate Crimes*, s. 12, 13; AGİT/DKİHB, *Hate Crimes Law*, s. 20.

⁸ +90, *Türkiye’de genç Yahudi olmak: “İstanbul benim evimdir ama bitti”*, 12 Haziran 2020.

anlamlandırabilmem gerekiyordu yani: Ben niye bu saldırının muhatabıyım? Çünkü hiç kimseye zarar vermedim, (...) canını yakmadım kimsenin. Dolayısıyla benim açımdan bir travmayla aslında o keşif süreci başladı.”⁹

Toplumsal düzeni daha ciddi şekilde etkileyen nefret suçları, korunan gruplara karşı başka hareketleri körükleyebileceği gibi, bu gruplar ve toplumun geri kalanı arasında gerginliğe, grubun toplumdaki dışlanmasına ve misilleme hareketleri ile bir şiddet sarmalına yol açabilir.¹⁰ Bu tür sonuçları nedeniyle nefret suçunun, kökeninde bulunan temel suça nazaran daha ağır şekilde cezalandırılması gerekir. Örneğin mağdurun belirli bir dine mensup olması sebebiyle yaralanması halinde verilecek ceza, herhangi bir kişinin yaralanması nedeniyle verilecek cezadan daha ağır olmalı.

Temelindeki ayrımcı motivasyon nedeniyle nefret suçları aynı zamanda mağdura ve mağdurun mensup veya ilişkili olduğu gruba yönelik bir mesaj verir. Nefret suçuyla, hedef alınan kişi veya grup olmadan, toplumun daha güzel bir yer olacağı¹¹ ve belirli karakteristik özelliğe sahip bireylerin toplumun kalanıyla eşit hak özneleri olmadığı mesajı verilir. Taşdığı mesaja rağmen nefret suçlarının daha ağır biçimde cezalandırılmaması veya başka yollarla mücadele edilmemesi, bu mesajın aslında devlet tarafından da benimsendiği anlamına gelebilir.¹² Buna karşın önyargıya dayanan nefret suçunun daha ağır şekilde cezalandırılması ve bu suçlarla mücadele edilmesiyle, bu suçların çoğulculuğa ve katılımcılığa dayalı bir toplumda kabul edilmeyeceğine dair tam aksi yönde olumlu bir mesaj verilir.¹³

Nefret suçlarıyla mücadele bu denli önemli olsa da Türkiye’de nefret suçlarıyla ilgili kapsayıcı bir yasal düzenleme ne yazık ki bulunmuyor. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 153’te düzenlenen ibadethanelere ve mezarlıklara zarar verme suçu ve m. 125/2-b hükmünde yer alan hakaret suçunun, dinî, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı işlenmesinin ağırlaştırıcı hali nefret suçu düzenlemesi olarak kabul edilebilir. Bunun yanı sıra TCK m. 115’te düzenlenen inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme suçu da belirli açılardan nefret suçuna benzer bir düzenleme. Bununla birlikte söz konusu düzenlemelerin nefret suçlarıyla mücadele bakımından işlevi ve katkısı oldukça sınırlı. Özellikle sivil toplum kuruluşları tarafından toplanan verilerde ve bazı olaylarda mala zarar verme, kasten yaralama, kasten öldürme gibi bazı suçların önyargı saikinin etkisiyle işlendiği görülüyor. Ancak Türk Ceza Kanunu’nda bu tür suçların önyargı saikinin etkisiyle işlenmesi hali düzenlenmiyor. Dolayısıyla yukarıda bahsi geçen düzenlemeler nefret suçuna yönelik ihtiyacın oldukça küçük bir kısmını karşılıyor.

⁹ +90, *Türkiye’de genç Ermeni olmak: "Ermeniliğimle, Hrant Dink öldürülünce tanıştım"*, 14 Ocak 2022.

¹⁰ Aytekin İnceoğlu, A., yukarıdaki dn. 2, s. 109; AGİT/DKİHB, *Hate Crimes Law*, s. 20.

¹¹ Parekh, B., “Is There a Case for Banning Hate Speech?”, *The Content and Context of Hate Speech Rethinking Regulation and Responses*, Herz, M. ve Molnar, P. (ed.), Amerika Birleşik Devletleri 2012, s. 41.

¹² A.g.k., s. 44.

¹³ Karan, U., “Nefret İçerikli İfadeler, İfade Özgürlüğü ve Uluslararası Hukuk”, İnceoğlu, Y. (der.), *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* içinde, Ayrıntı Yayınları: İstanbul, 2012, s. 83.

Nefret suçlarıyla ilgili ideal bir yasa taslağı birçok sivil toplum kuruluşu ve uzmanın katkılarıyla uzun ve nitelikli bir çalışma sonucunda hazırlanmıştı.¹⁴ Bu taslak Meclis Başkanlığına 3 Aralık 2012 tarihinde kanun teklifi olarak da sunuldu. Ancak sunulan bu teklif dikkate alınmadı ve bunun yerine demokratikleşme paketi kapsamında hatalı ve yetersiz bir başka tasarı hazırlandı. Bu tasarı 13 Mart 2014'te, 6529 sayılı Temel Hak ve Hürriyetlerin Geliştirilmesi Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yürürlüğe girdi ve TCK m. 122'de düzenlenen ayrımcılık suçuna ilişkin çeşitli değişiklikler yapıldı. Genel gerekçede kanun değişikliği ile nefret suçu düzenlenmesi yapıldığı ileri sürülse de yalnızca ayrımcılık suçunun kapsamı daraltıldı.¹⁵ Hatta TCK m. 122'deki değişiklikle suçun kapsamı aşırı derece daraltılarak ispatı zorlaştığı için ayrımcılığa maruz kalan bireylerin bu madde kapsamında başvuruda bulunmasının da önüne geçildi. Yargıtay 18. Ceza Dairesi de 2015/26353 Esas, 2016/6373 Karar numaralı ve 30/03/2016 tarihli kararında, "TCK'nın 122. maddesinin başlığı 'nefret ve ayrımcılık' suçu olarak belirtilmesine karşın TCK da, yukarıda tanımlanan anlamda bağımsız olarak nefret suçu düzenlenmesi yoluna gidilmemiştir. TCK'nın 122. maddesinin sadece nefret saiki ile işlenen ayrımcılık eylemlerini suç olarak düzenlediğini görmekteyiz" ifadeleriyle TCK m. 122'nin nefret suçu düzenlemesi olmadığı yönündeki eleştirilere katıldı. Yukarıda da belirtildiği üzere nefret suçlarının altında temel bir suç bulunmalı. Dolayısıyla önyargı saiki olmasa dahi gerçekleştirilen fiil suç teşkil etmeli. Ancak TCK m. 122'de nefret ve ayrımcılık suçu kapsamında öngörülen seçilmiş eylemler, önyargı saiki olmaksızın tek başlarına suç teşkil etmiyor. TCK m. 122'nin mevcut halinin nefret suçu düzenlemesi olduğu kabul edildiğinde, bir kişiyi, dini veya mezhebi sebebiyle öldürmek, yaralamak, tehdit etmek ve benzeri fiillere maruz bırakmak nefret suçu kapsamına girmez. Ancak yine aynı kişilerin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını veya işe alınmasını engellemek nefret suçudur. Ortaya çıkan bu durum nefret suçlarının doğası ile bağdaşmıyor.

Adalet Bakanlığı tarafından yayımlanan 2021 yılı İnsan Hakları Eylem Planı'nda, Türk Ceza Kanunu'nda nefret suçlarına ilişkin yeni bir düzenleme yapılacağı taahhüt edildi¹⁶ ve uygulama takviminde bunun için 1 yıllık süre öngörüldü.¹⁷ Aradan geçen sürede 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda 4 farklı kez değişiklik yapılmasına karşın ne yazık ki nefret suçlarıyla ilgili herhangi bir düzenleme yapılmadı. Özellikle 27 Mayıs 2022 tarihli 7406 sayılı Kanun ile yapılan son değişiklikler, İnsan Hakları Eylem Planı'na ilişkin çalışmalara katkı sağlayan bir komisyon tarafından oluşturulsa da bu kanun değişikliğinde de nefret suçlarına yer verilmedi.

İnsan Hakları Eylem Planı'nda ayrıca nefret suçlarına ilişkin veri toplanmasına dair bazı taahhütlere de yer verildi. Ancak veri toplamaya dair sistemin kurulduğuna ya da hangi verilerin toplandığına dair herhangi bir bilgi kamuoyuyla paylaşılmadı. Nefret suçlarıyla etkin bir şekilde mücadele edilebilmesi için hangi fiillerin nerede, kime karşı işlendiğini gösteren

¹⁴ Tasarının kapsamlı teknik analizi için bkz. Sınar, H., "Türk Hukukunda Nefret Suçlarına İlişkin Yasal Düzenleme Çalışmaları", Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, *Marmara Üniversitesi Hukuku Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2013, Cilt: 19, Sayı: 2, s. 1286 – 1297.

¹⁵ Bu konuyla ilgili kapsamlı değerlendirme için bkz. Türay, A., "Nefret Suçları ve Türk Hukukundaki Güncel Gelişmeler", *Ceza Hukuku Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 26, Aralık 2014, s. 90 vd.

¹⁶ Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, *İnsan Hakları Eylem Planı*, Mart 2021, s. 59., (son erişim 04/06/2022).

¹⁷ Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, *İnsan Hakları Eylem Planı ve Uygulama Takvimi*, s. 67., (son erişim 04/06/2022).

güvenilir ve kapsamlı veriler toplanmalı. Toplanan veriler nefret suçlarının doğasını anlamak, mağdurları desteklemek, nefret suçlarını önlemek, normları şekillendirmek ve nefret suçlarıyla mücadele politikasının etkililiği bakımından oldukça önemli.¹⁸ Bu verilerin toplanması ve istatistiğe dökülmesi ile sorunun derinliği, eğiliminin ne yönde olduğu, nefret suçunun tarafları ve hangi grupların mağdur olduğu konusunda analizlere ulaşılabilir.¹⁹ Türkiye’de yalnızca nefret suçları değil, suç sayıları ve eğilimlerine dair veri toplanmasıyla ilgili de oldukça temel sorunlar mevcut. Bu açıdan sivil girişim ve örgütlerce toplanan veriler konunun anlaşılması bakımından daha da önemli bir hale geliyor.

İnanç Özgürlüğü Girişimi tarafından 2021 yılında din, inanç ve inançsızlıkla bağlantılı işlenen nefret suçlarına ilişkin 29 vaka tespit edilerek raporlandı. Raporlanan vakaların çoğunu mala zarar verme suçu oluşturuyor. Bunun yanı sıra tehdit, kasten yaralama gibi suçlar da bu olaylar arasında yer alıyor. Ayrıca mağdurun evinin kapısına “öl” yazılması veya kırmızı çarpı konulması gibi eylemlerde, hem mala zarar verme hem de tehdit suçlarının işlendiği görülüyor. Toplanan verilerde en çok Alevilere yönelik önyargı saiki içeren olaylar tespit edildi. Bunun yanı sıra, ateistlere, Hristiyanlara ve Yahudilere yönelik işlenen nefret suçları da olaylar arasında.

Türkiye nefret suçlarıyla mücadelede zaten çok geride kalmış durumda. Nefret suçlarıyla ilgili mevzuat çalışmalarına katkı sağlayan sivil toplum ve uzmanların çalışmaları 2014 yılında TCK m. 122’nin hatalı olarak değiştirilmesi sonucu atıl durumda kaldı. 7 yıl sonra, 2021 yılında nefret suçu düzenlemesi yapılacağı taahhüt edildi, ancak yapılmadı. Günümüzde Türkiye’de nefret suçları sıklıkla işlenmesine rağmen nefret suçlarıyla mücadele iradesi hala gösterilmedi. Bu nedenle ilk etapta verilerin toplanmasına dair kapsamlı bir sistem oluşturulmalı, ardından da bu verilere ve konuyla ilgili genel esaslara uygun bir yasa çalışması ivedilikle yapılmalı.

---

¹⁸ AGİT/DKİHB, *Hate Crime Data-Collection and Monitoring Mechanisms A Practical Guide*, Polonya, 2014, s. 2.

¹⁹ Aytekin İnceoğlu, A., yukarıdaki dn. 2, s. 110.

1. Giriş

İnanç Özgürlüğü Girişimi olarak nefret suçlarıyla ilgili neler yaptık?

Nefret suçlarının görünürlüğünü artırmak amacıyla Ekim 2019'da Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı/Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi (AGİT/DKİHB) ile bir nefret suçları ve sivil toplum iş birliği eğitimi düzenledik. 2021 yılında din veya inanç topluluklarından katılımcılarla nefret suçlarını daha görünür kılabilmek amacıyla izleme ve raporlama alanındaki iş birliklerini geliştirmeye odaklanan iki toplantı düzenledik.

2019 yılından itibaren her yıl Türkiye'de din veya inanç temelli nefret suçlarıyla ilgili AGİT'e bildirimler gönderdik ve bu veriler AGİT'in yayımladığı, [nefret suçları raporlarında](#) kullanıldı.²⁰

Yaşanan nefret suçlarının görünürlüğünü artırarak önlenmesine katkı sağlamak amacıyla, inanç topluluklarından katılımcılarla iş birliği içinde, 2020, 2021 ve 2022 yılları için din veya inanç temelli nefret suçlarıyla ilgili izleme yapmaya devam ettik.²¹

[Türkiye'de Din veya İnanç Temelli Nefret Suçları 2020 Raporu](#)'nu, Eylül 2021'de yayımladık.

“Türkiye'de Din, İnanç veya İnançsızlık Temelli Nefret Suçları 2021” raporu, din, inanç veya inançsızlık temelli nefret suçlarının önlenmesine ve nefret suçlarıyla ilgili cezazırlıkların önüne geçmeye katkı sunmayı amaçlıyor. 2021 yılını kapsayan bu izleme çalışmasında, inanç topluluklarından gelen bildirimler, medya izleme sürecinde erişilen veriler ve bunlarla ilgili bilgi toplama sürecinde elde edilen veriler derlendi.

Bu rapor hazırlanırken, Temmuz 2022'de arka arkaya din veya inanç temelli nefret suçu olma potansiyeli taşıyan olaylar yaşandı. Bu olayların ilki, 15 Temmuz günü, İstanbul, Hasköy Yahudi Mezarlığı'ndaki mezar taşlarından 81'inin tahrip edilmesiydi.²² Diğerleri ise Ankara'da 30 Temmuz'da iki cemevi ve bir Alevi vakfına yönelik arka arkaya düzenlenen saldırılardı.²³ Bu olaylar din veya inanç temelli nefret suçlarının Türkiye'de her an yaşanabileceğini ve çok boyutlu önlemler alınmasının önemini bir kez daha gösteriyor.

²⁰ AGİT/DKİHB Nefret Suçları Raporu için: <https://hatecrime.osce.org/turkey>

²¹ Din veya inanç temelli nefret suçları izleme çalışmamıza katkıda bulunmak isterseniz bize inancozgurlugu.info@gmail.com adresinden ulaşabilir veya bit.ly/nefret-sucu-bildirim adresinden nefret suçu bildirimini yapabilirsiniz.

²² Bianet, *Yahudi Mezarlığına saldırdıkları iddia edilen 5 çocuk serbest*, 16 Temmuz 2022.

²³ Agos, *Ankara'da Alevi kurumlarına ve cemevlerine peşpeşe saldırı*, 31 Temmuz 2022.

Yukarıda bahsi geçen ve benzer olayları değerlendirirken nefret suçlarının, mağdurlar, mağdurlarla doğrudan ve dolaylı olarak bağlantılı kişiler ve genel olarak toplum üzerinde, önyargı saiki içermeyen suçlara göre daha ciddi etkileri olabildiğini unutmamak gerekiyor. Mağdurların kimliklerinden dolayı hedef alındığı nefret suçları diğer suç türlerinden farklı bir şekilde, uzun süreli ve derin toplumsal hafıza ve travmaları da göz önünde bulundurularak ele alınmalı.

Özellikle yakın zamanda yaşanan bu olaylar, Türkiye’de nefret suçu ile mücadelenin bütünlüklü bir şekilde geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu yeniden hatırlatıyor. Din, inanç veya inançsızlık temelli nefret suçlarının izlenip raporlanması, etkili bir şekilde soruşturulması, zarara ilişkin tazmin, mağdur olanların desteklenmesine yönelik bütünsel bir yaklaşım ve çok paydaşlı çalışmalar nefret suçlarıyla mücadele için önemli yapı taşları.

Yöntem

Elinizdeki rapor Türkiye’de din, inanç veya inançsızlık temelli önyargı saikiyle işlenen nefret suçlarına dair bütünlüklü bir izleme çalışması sunması açısından önemli bir boşluğu doldurma amacı taşıyor. Rapor hazırlanırken öncelikle, Türkiye’de nefret suçlarıyla ilgili olarak ele alınabilecek mevzuata ve ilgili yargı kararlarına ilişkin tarama yaptık.

Ardından olayların tespiti için, 1 Ocak 2021 ve 31 Aralık 2021 aralığını kapsayan medya taraması yürüttük. Ek olarak, din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçları hakkında bildirimler için Mart 2022’de din veya inanç toplulukları ve ilgili sivil toplum kuruluşlarına bir form ilettik ve [aynı formu](#) İnanç Özgürlüğü Girişimi websitesi ve Twitter hesabından yaygınlaştırdık. Bildirilen ve medya taraması sonucunda ulaşılan olaylarla ilgili bilgileri AGİT’in nefret suçu tanımını temel alarak inceledik ve raporda yer verip veremeyeceğimizi değerlendirdik. Son olarak tespit edilen olaylarla ilgili doğrulama yapabilmek ve güncel bilgilere ulaşabilmek için ilgili kişilerle iletişime geçtik.

AGİT katılımcısı devletler nefret suçlarının temelini oluşturan bir dizi önyargı saikini tanıyor. Bu kategoriler; ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, Yahudi karşıtlığı, Sinti ve Roman halkına karşı önyargı, Müslümanlara karşı önyargı ve Hristiyanlara ve diğer din mensuplarına karşı önyargı. Bu izleme çalışması ise Yahudi karşıtlığı, Hristiyanlara karşı önyargı, Müslümanlara karşı önyargı, Alevilere karşı önyargı, başörtüsü kullanan kişilere karşı önyargı, ateistlere karşı önyargı, Yehova Şahitlerine karşı önyargı saiklerini temel alıyor. Kategorizasyondaki bu farklı tercihin amacı, önyargı saikini ve bu suçları daha görünür kılmak. Örneğin, başörtüsü takan kadınlara yönelik hakaret veya saldırılar bu simgeye yönelik önyargılarla bağlantılı olabiliyor. Dolayısıyla sadece Müslümanlara yönelik önyargı kategorisi altında derlendiğinde olayın hem toplumsal cinsiyet boyutu hem de simgesel boyutu görünmez hale geliyor. Benzer şekilde Alevilere karşı önyargı saikiyle işlenen nefret suçu da bu şekilde kategorize edildiğinde görünürlüğü artıyor.

Çalışmamızda din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçları, istatistikler ve yargı kararlarına ulaşma konusunda bazı sınırlılıklarla karşılaştık. Nefret suçları genellikle yaşananın altında raporlanıyor ve bunun altında birçok sebep yatıyor. Nefret suçu tanımı ve

kapsamı ile yasal mevzuat ve hukuki başvuru yolları hakkında yeterli bilgiye sahip olunmaması veya farklı sebepler nedeniyle bu yolların kullanılmaması bu nedenlerden bazıları. İnanç Özgürlüğü Girişimi olarak izleme çalışmamızı Türkiye'nin dört bir yanındaki ilgili din veya inanç toplulukları arasında henüz yeterince yaygınlaştıramadığımız için de rapordaki bilgiler tüm resmi yansıtmıyor.

Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının konuya ilişkin istatistiki bilgilerinin erişilebilir ve ayrıntılandırılmış olmaması izleme, nefret suçlarının görünürlüğü ve bunlarla mücadele açısından önemli bir engel oluşturuyor. Son olarak, nefret suçlarının yargı kararlarında ele alınma biçimine de yer vererek daha bütünlüklü bir izleme çalışması yapmayı amaçlamış olsak da yargı kararlarına erişimimiz sınırlı kaldı.

2. Nefret Suçu – Hukuki Çerçeve

Uluslararası insan hakları sözleşmelerinde nefret suçuna ilişkin açık bir düzenleme olmasa da ayrımcılık yasaklanıyor.²⁴ Bu nedenle devletler bir insan hakkına müdahale oluşturan suçlarla ilgili önyargı saikinin soruşturulması yükümlülüğüne sahip.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) İçtihadı

AİHM içtihadına göre nefret suçu niteliğine sahip olabilecek bir olay başvuru konusu olduğunda ayrımcılık yasağı ile birlikte olayla ilişkili hak temel alınıyor. Ayrımcılık, bir kişi veya grubun, dil, etnik köken, "ırk", cinsiyet, yaş, cinsel yönelim ve engellilik gibi unsurlardan birine dayalı olarak, temel hak ve özgürlüklerden veya diğer yasal haklardan, aynı veya benzer konumda olan diğer kişilerle eşit bir şekilde yararlanamadığı durumda ortaya çıkar.

AİHM, ceza hukukunun nefret suçuyla verilen zararlar orantılı bir karşılık vermesi gerektiğine işaret ediyor. Bu ilkeyi Roman olan bir başvurucuya dazlaklar tarafından yapılan bir saldırıyla ilgili *Secić/Hırvatistan* kararında ortaya koydu.²⁵ AİHM bu kararda, devletlerin şiddet içeren olayları soruştururken ırkçı motifleri ve olaylarda etnik nefret veya önyargının bir rolünün olup olmadığını ortaya çıkarmak için tüm makul ek önlemleri alma görevi olduğunu altını çizdi.

Ayrıca, AİHM içtihadı bir suçla ilgili olarak önyargı saikinin işaretlerinin bulunması durumunda kamu yetkililerinin bununla ilgili soruşturma yapılmasına ilişkin pozitif yükümlülüğü olduğunu gösteriyor.

²⁴ BM Medeni ve Siyasal Hakları Uluslararası Sözleşmesi 2. madde; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 14. madde.

²⁵ AİHM, *Šečić/Hırvatistan*, No. 40116/02, 31 Mayıs 2007.

AİHM içtihadı devletler açısından dört pozitif yükümlülük öngörüyor:

Ayrımcılık yasağını içeren 14. madde ve AİHS'teki diğer haklarla bağ kurmak: Yaşam hakkını koruyan 2. madde, işkence ve kötü muamele yasağını içeren 3. madde gibi.

Hukuki değerlendirmeyi suçun devlet tarafından değil, özel şahıslar tarafından işlendiği durumları da içine alacak şekilde genişletmek.

Pozitif yükümlülüğü ırkçı önyargının saikinin ötesine genişletmek: Dinsel nefret, homofobi, engellilik, siyasi görüşler veya cinsiyet temelli ayrımcılık gibi.

Pozitif yükümlülüğü, kişinin ilişkisi olan bir kişi nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmasını kapsayan, bağlantılı ayrımcılık durumlarını içine alacak şekilde genişletmek.

Nefret suçu nedir?

AGİT/DKİHB nefret suçu için aşağıdaki tanımı kullanıyor:

“Mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, gerçek ya da hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak, benzer özellikler taşıyan bir grupla gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her tür suç.”

Nefret suçunun oluşması için iki unsur gerekiyor: Cezai suç teşkil eden bir fiil ve önyargılı bir saik:²⁶

1. Nefret suçunun meydana gelebilmesi için **temel bir cezai suç gerekli**. Başka bir deyişle, işlenen fiil ulusal hukuk kapsamında cezalandırılmayı gerektiren bir suç teşkil etmeli. Temelde yatan bir suç bulunmadığı takdirde, ortada bir nefret suçu da yok demektir.
2. Nefret suçunun **ikinci unsuru**, failin suç teşkil eden bu fiili bir **“önyargıya” dayanan belirli bir saikle** işlemiş olması gereğidir. Önyargılı saikin varlığı, nefret suçlarını adi suçlardan ayıran unsurdur.

Önyargılı saik nedir?

Nefret suçunun faili mağduru, mağdurun belirli bir gruba ait olması veya ait olmasına dair bir algıya sahip olması nedeniyle seçer.²⁷ Suçun bir taşınmaz veya mekâna zarar şeklinde işlenmesi halinde bu mekân, mağdur olan grupla olan bağı nedeniyle seçilir ve bu mekânlara ibadet yeri, toplum merkezi, okul, araç veya ev örnek olarak verilebilir.²⁸

Din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenen nefret suçlarının tespitine yardımcı olabilecek sorulara örnekler:²⁹

- Mağdurlar veya tanıklar olayın bir din veya inanç grubuna yönelik bir önyargıdan kaynaklandığını mı düşünüyor?
- Önyargıya işaret eden bir yorum, yazılı beyan, tutum ya da duvar yazısı var mı?
- Hedef alınan mekân, bir ibadet yeri, cami, cemevi, kilise, sinagog veya Yehova Şahitlerine veya ateist bir gruba ait toplantı salonu, din veya inanç topluluğuyla bağlantılı bir mezarlık veya okul ya da kültürel açıdan önemli bir mekân mı?
- Hedef alınan mekân daha önce din veya inanç grubuna karşı bir olayda hedef alınmış mı?
- Hedef alınan mekâna yönelik saldırının niteliği ne? Olay mahallinde, Davut’un yıldızı veya haç gibi sembollere zarar verilmiş mi? Veya Müslümanlar açısından rencide edici olabilecek domuz eti veya kanı gibi bir öge bulunmuş mu?
- Ne tür bir şiddet söz konusu? Din veya inancı temsil eden semboller hedef alınmış mı? Tevrat, İncil veya Kur’an gibi dinî öneme sahip bir objeye karşı saygısızlık içeren bir davranış sergilenmiş mi?
- Şüpheli şahıs bir din veya inanç topluluğunu hedef alan bir gruba mı mensup? Şüphelinin geçmişinde veya sicilinde daha önce benzer eylemlerde bulunduğu dair bir ipucu var mı?

²⁶ AGİT/DKİHB, *Hate Crime Laws – A Practical Guide*, 2009.

²⁷ A.g.k., s. 16.

²⁸ A.g.k.

²⁹ Bu sorular AGİT’in Müslümanlara ve Yahudilere yönelik nefret suçlarıyla ilgili kaynaklarından uyarlanmıştır. Bakınız, *Understanding Anti-Muslim Hate Crimes - Addressing the Security Needs of Muslim Communities: A Practical Guide*, 2020 ve *Understanding Anti-Semitic Hate Crimes and Addressing the Security Needs of Jewish Communities: A Practical Guide*, 2017.

- Mağdur edilen kişinin görünüşünden hangi din veya inanca mensup olduğu anlaşılıyor mu? Haç veya Zülfikar kolyesi takan veya dövmesi bulunan bir kişi, kippa veya takke, başörtüsü takan bir kadın, sakallı bir adam, isminden dinî aidiyeti belli olan bir kişi buna örnek gösterilebilir.
- Mağdur edilen kişi din veya inanç topluluğu lideri veya belirli bir din veya inanç topluluğunun korunması ve güvenliği için çalışan bir insan hakları savunucusu mu?
- Olay bir terör saldırısının ardından, böyle bir saldırının yıldönümünde veya fail ya da bir din veya inanç topluluğu açısından önem taşıyan başka bir tarihte mi yaşanmış? Olay bir dinin bayramında mı yaşanmış?
- Kişiler din veya inançlarını yayarken mi hedef alınmış?
- Görünürde başka bir saik var mı? Başka bir saik bulunmaması da önyargılı saikin varlığına işaret edebilir.

3. Türkiye’de Yasal Mevzuat ve Politika

Türkiye taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmeleri nedeniyle hem insan haklarının korunması hem de nefret suçuyla ilgili etkili soruşturma ve yargı süreci yürütme konusunda önemli yükümlülüklerle sahip. Nitekim başta Birleşmiş Milletler Evrensel Periyodik İzleme, Avrupa Konseyi ve AGİT olmak üzere, uluslararası insan hakları uyum denetim mekanizmalarının ilgili süreçlerinde Türkiye’ye nefret suçu mevzuatı hazırlama, nefret suçu verilerinin ayrıştırılmış istatistiklerini oluşturma ve ayrımcılık ve nefret suçlarıyla mücadele etme konularında pek çok tavsiyede bulunuldu.³⁰

Bu yükümlülüklerle ve tavsiyelere rağmen, Türkiye’de nefret suçlarının Türk Ceza Kanunu’na dahil edilmesi için çeşitli zamanlarda kanun teklifleri hazırlanmış olsa da, nefret suçu konusunda özel bir düzenleme bulunmuyor.³¹ Nefret suçlarının ve ayrımcılığın önüne geçilebilmesi amacıyla Türk Ceza Kanunu’nun 216. maddesinde değişiklik yapılması için, Ocak 2012’de Meclis Başkanlığına verilen kanun teklifinin ardından, nefret suçlarıyla ilgili bir düzenleme için TCK’nın 122. maddesinin “Ayrımcılık” olan başlığı, 2014 “Nefret ve Ayrımcılık” olarak değiştirildi.³² Ancak, madde bu şekilde düzenlenmiş olsa da bu madde sadece “nefret” nedeniyle gerçekleştirilen belirli “ayrımcılık” eylemlerini kapsıyor.

³⁰ Bu konuyu önceki raporumuzda daha ayrıntılı bir şekilde ele aldık. Bakınız İnanç Özgürlüğü Girişimi, [Türkiye’de Din veya İnanç Temelli Nefret Suçları 2020 Raporu](#), s. 14-16.

³¹ Aralık 2011’de Meclisi Başkanlığına verilen “Nefret Suçlarının ve Ayrımcılığın önlenmesinde etkin bir düzenleme için Türk Ceza Kanununun 216. ve 66. maddesinde değişiklik yapılmasına dair Kanun Teklifi”, bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-0222.pdf>; Kanun Teklifi”, bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-0318.pdf>; Aralık 2012’de Meclis Başkanlığına verilen “Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-1060.pdf>; Mayıs 2010’da ve Şubat 2012’de Meclis Başkanlığına verilen “Nefret Suçlarının ve Ayrımcılığın önlenmesinde etkin bir düzenleme için Türk Ceza Kanununun 216. maddesinde değişiklik yapılmasına dair Kanun Teklifi”, <https://www2.tbmm.gov.tr/d23/2/2-0722.pdf>, <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-0369.pdf>.

³² 5237 sayılı ve 26/09/2004 tarihli Türk Ceza Kanunu, 25611 sayılı 12/10/2004 tarihli Resmî Gazete.

Buna göre: Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle,

- kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini,
- kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını,
- kişinin işe alınmasını,
- kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engelleyen kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu değişiklikle beraber, artık suçun 'nefret' saikiyle işlendiğinin de ispat edilmesi gerekiyor. Ancak, 'nefret' soyut bir kavram olduğu için suçun farklılıklara duyulan nefret nedeniyle işlenip işlenmediğinin ispatı oldukça güç. Bu sebeple, 122. maddenin aslında işlenemez bir suç tanımladığı hukukçular tarafından sıklıkla dile getiriliyor.³³ Yani, artık ayrımcılık vakalarında da 'nefret' saiki arandığı için ayrımcılığın yasalar ve yasa uygulamaları karşısında görünmez kılındığı söylenebilir. Ayrıca, cinsel yönelim ve etnik köken gibi belli özelliklerin 122. madde korumasında olmaması ise Anayasa'nın eşitlik maddesine aykırılık teşkil ediyor.

Öte yandan, din veya inanç temelli bir önyargı saikiyle işlenmiş suçlar düşünüldüğünde Türk Ceza Kanunu'nda bir dizi suçla ilgili, sınırlı da olsa, düzenleme bulunuyor. Bunlar arasında, tehdit, onur ve şerefe karşı işlenen suçlar, ibadet yerlerine ve mezarlıklara zarar verilmesi, yaralama, öldürme ve halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerlerin aşağılanması öne çıkıyor.

Tehdit – TCK 106. madde “bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit” etme, “malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehdit” etmeyi suç olarak düzenler. Tehdidin, silahla, imzasız mektup veya özel işaretlerle -kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle- birden fazla kişi tarafından birlikte, var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak, işlenmesi halinde ceza artırılır. **Bu hükümden suçun belirli bir gruba yönelik önyargı ile işlenmesinin cezayı ağırlaştırması söz konusu değil.**

Onur, şeref ve saygınlığa karşı işlenen suçlar – TCK 125. madde, “bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat” etme, “sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına” saldırma eylemleri için hapis cezası veya adli para cezası öngörüyor. Bu eylemin “mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde” aynı ceza geçerli. Hakaret suçunun, “dinî, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı”

³³ Doğan, B., *Nefret ve Ayrımcılık Suçu TCK Madde 122*, t.y.; Agos, *TCK 122 hayal kırıklığı: Nefret suçu kağıt üstünde kaldı*, 15 Aralık 2016.

ve “kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle” işlenmesi durumunda cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz. Ayrıca, “hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır”.

İbadet yerleri ve mezarlıklara zarar verme – TCK 153. madde “ibadethanelere, bunların eklentilerine, buralardaki eşyaya, mezarlara, bunların üzerindeki yapılara, mezarlıklardaki tesislere, mezarlıkların korunmasına yönelik olarak yapılan yapılara, yıkmak, bozmak veya kırmak suretiyle zarar veren kişi” için bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası öngörüyor. Aynı maddede, ayrıca, bu yerleri kirleten kişi için de hapis veya adli para cezası düzenleniyor. Bu eylemlerin, “ilgili dinî inancı benimseyen toplum kesimini tahkir maksadıyla işlenmesi halinde” ise cezanın üçte bir oranında artırılması öngörülüyor. İbadet yeri statüsüne sahip olmayan cemevleri, Yehova Şahitlerinin ibadet yerleri ve çok sayıda Protestan kiliselerine yönelik nefret suçu söz konusu olduğunda bunların TCK 153. madde altında değerlendirilip değerlendirilmeyeceğine ilişkin bir belirsizlik olabilir. Kolluk kuvvetleri ve savcılık makamları resmî statüsüne bakmadan bu yerlerin işlevini göz önünde bulundurarak 153. madde kapsamında değerlendirmeli.

Dinî veya inancı açıklama ve ibadetin engellenmesi – TCK 115. madde “cebir veya tehdit kullanarak, bir kimseyi dinî, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya veya değiştirmeye zorlayan ya da bunları açıklamaktan, yaymaktan men eden kişi” için hapis cezası öngörüyor. Ayrıca, “dinî inancın gereğinin yerine getirilmesinin veya dinî ibadet veya ayinlerin bireysel ya da toplu olarak yapılmasının, cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla engellenmesi” de bu suç kapsamında. Yine, “cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bir kimsenin inanç, düşünce veya kanaatlerinden kaynaklanan yaşam tarzına ilişkin tercihlerine müdahale eden veya bunları değiştirmeye zorlayan” kişi aynı madde kapsamında cezalandırılır.

Yukarıda ele alındığı gibi, ulusal mevzuatta nefret suçlarına karşı belirli ölçüde etkili olabilecek bir hukuki çerçeve mevcut. Buna karşın yargı organlarının nefret söylemi ve nefret suçlarına yaklaşımının genellikle azınlık grupların korunmasına yönelik değil, tam aksine olduğu görülüyor.³⁴

³⁴ Karan, U., “Nefret suçları ve nefret söyleminin Türkiye yasalarında karşılığı”, Çavdar, A. ve Yıldırım, A.B. (ed.), *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* içinde, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2010.

NEFRET SUÇU
MAĞDURLARINA
HASSAS VE
SAYGILI
MUAMELE

NEFRET SUÇU
MAĞDURLARINA UZMAN
DESTEK HİZMETLERİ

NEFRET SUÇU
MAĞDURLARI İÇİN
DESTEK YAPI TAŞLARI

NEFRET SUÇU
MAĞDURLARININ
İHTİYAÇLARI VE
MAĞDURLARIN
YÖNLENDİRİLMESİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

CEZA İŞLEMLERİ VE
ADALET SİSTEMİNDE
NEFRET SUÇU
MAĞDURLARI

Etkili bir nefret suçu mağduru destek sistemi oluşturmak, nefret suçu mağdurlarının adalete, ihtiyaç duydukları koruma ve desteğe erişimlerini sağlamak için kritik öneme sahip. Bu, mağdurun ihtiyaçlarını ve haklarını herhangi bir eylemin merkezine koymayı gerektirir.

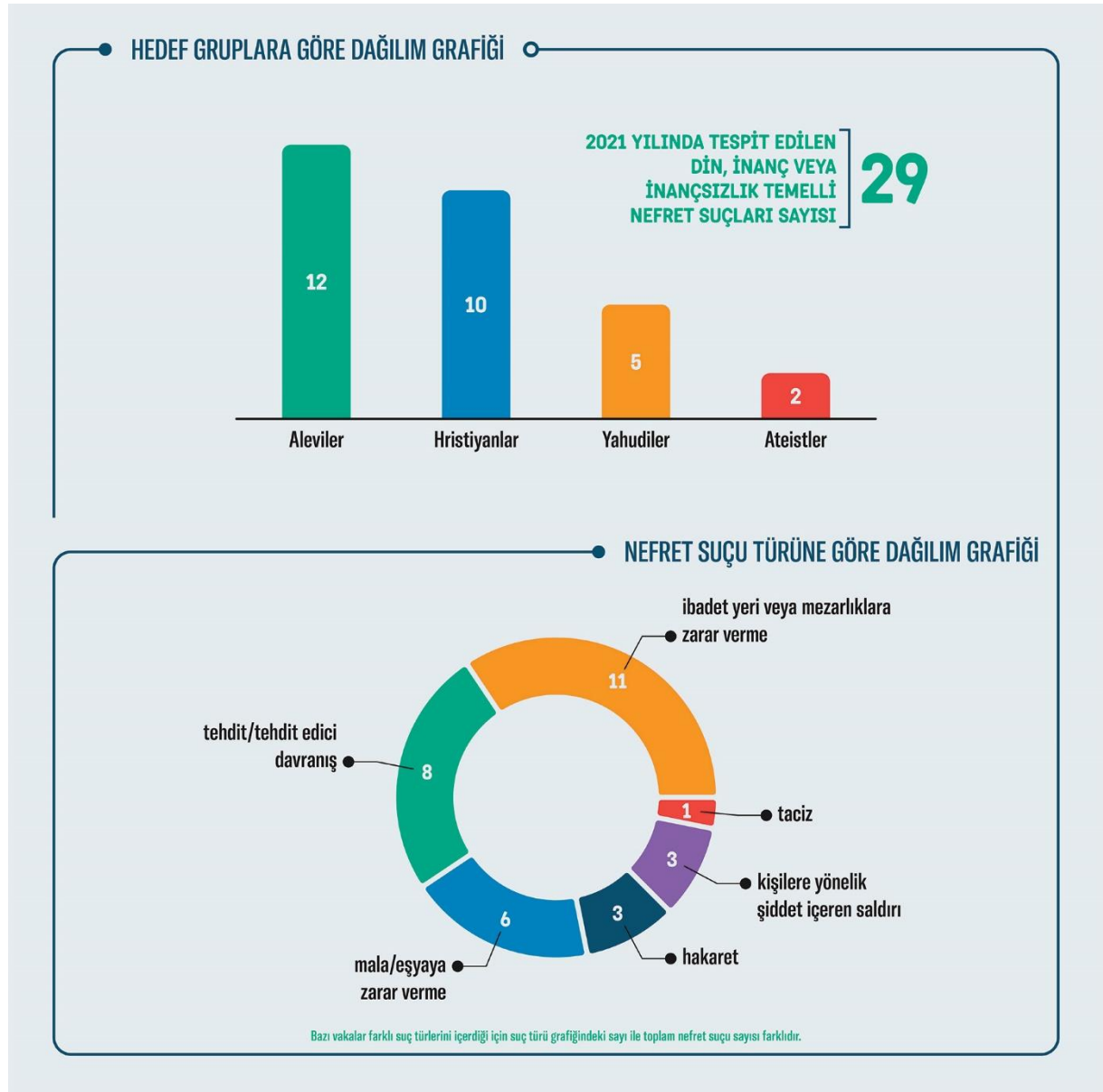
NEFRET SUÇU
MAĞDURLARI İÇİN
DESTEK SİSTEMLERİ
VE YAPISI

YASAL POLİTİKA VE
ÇERÇEVELER

4. 2021 Yılında Tespit Edilen Nefret Suçları

İzleme çalışması kapsamında, Ocak – Aralık 2021 aralığında **din, inanç veya inançsızlıkla bağlantılı önyargı saikiyle işlenmiş 29 nefret suçu veya olayı tespit edildi.** Genel bir eğilim olarak nefret suçlarının yaşanandan az ihbar edildiği ve raporlandığı düşünüldüğünde bu sayıların yalnızca genel bir resim ortaya koyduğunu ve bu olayların gerçek boyutunu yansıtmadığını söylemek mümkün. Nefret suçlarının raporlanması veya ihbar edilmesi önündeki temel engeller şöyle sıralanabilir:

- Mağdurların nefret içerikli eylemleri kanıksamış olması ve ihbar veya rapor etme konusunda eşiklerinin yüksek olması;
- Kişilerin dışlanma riskini düşünerek ihbar etmemeyi tercih etmesi;
- Mağdurların iddialarının ciddiye alınmayacağına veya ihbarda bulunmaları halinde, polis memurları tarafından da dahil olmak üzere, daha büyük mağduriyete uğrayacaklarına dair endişeleri.

2021 yılı içerisinde, Artvin Arhavi'deki Protestan topluluğu önce yerel basında "misyonerlik" gerekçesiyle yazılı ve dijital mecralarda hedef gösterildi. Ardından bazı kişiler, topluluk önderinin ev sahibinden baskı kurarak topluluk önderini evden çıkartmasını istedi. Bir siyasi partinin ilçe başkanı sosyal medyada kışkırtıcı yayınlar yaptı. Topluluk önderi tarafından ilçe başkanı ile görüşülmesinden sonra kişi tepki göstermeyi bıraksa da sokakta ve sosyal medyada tehditler devam etti. Topluluk önderi yürürken "ölü papaz yürüyor" benzeri ifadelerle tehdit edildi.³⁵

21 Ocak 2021'de, Sağlık Bakanlığı logolu bir haritada Tokat'taki Alevi köylerinin kırmızı renkle ve 'Alevi' kelimesiyle işaretlendiği ortaya çıktı. İl Sağlık Müdürlüğü, Bakanlığın böyle bir haritasının olmadığını açıkladı ve haritayı değiştiren doktor hakkında soruşturma açtı.³⁶

25 Ocak 2021'de, Yalova'da Alevilere ait 5 eve çarpı işareti çizildi ve duvarlara "Alevi" yazıldı. Olayın ardından soruşturma başlatıldı.³⁷ Ancak soruşturmanın ne noktada olduğuna dair bilgi almak için konuyu savcılığa da taşıyan Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı devam eden soruşturma ile ilgili herhangi bir gelişmenin olmadığını belirtti.³⁸

31 Ocak 2021'de, İstanbul Üsküdar'daki Surp Garabet Ermeni Kilisesi kapısına "piç hristiyan" yazıldığı tespit edildi.³⁹

Şubat 2021'de, Manisa Akhisar'daki Yahudi mezarlığının tabelası, iki yıl içinde ikinci kez tahrip edildi. Tahribatı ilk gören kişi tabelanın harflerinin söküldüğünü ve üstünün karalandığını belirtti. Tabela daha önce de yenilemeyi üstlenen kişi tarafından yeniletti.⁴⁰

2 Mart 2021'de, Amasya'da yaşayan bir kişi, Alevi olduğu gerekçesiyle bir imam tarafından kendisine hakaret edildiği iddiasıyla emniyete başvurdu. İmamın, "Siz Aleviler evlenmeden önce eşinizi dedeye sunuyormuşsunuz. Sonra kendiniz gerdeğe girip eş olarak kabul ediyorsunuz" ifadelerini kullandığı belirtildi. Amasya Valiliği ise konuyla ilgili idari soruşturma başlatıldığını açıkladı. Valilik basın açıklamasında ayrıca "İddia sahibi vatandaş, olayın 1-1.5 yıl önce olduğunu, şüpheli sıfatıyla dinlenen din görevlisi ise olayın 4-5 yıl önce iddia sahibinin beyanlarından farklı mahiyette gerçekleştiğini dile getirmişlerdir" ifadelerine yer verdi.⁴¹

11 Mart 2021'de, Diyarbakır Barosu Çevre ve Kent Hukuku Komisyonunun, Çermik Cumhuriyet Başsavcılığına Çermik ilçesindeki sinagogun tahrip edilmesine ilişkin suç duyurusunda bulunduğu açıklandı.⁴² Kültür ve Tabiat Varlığını Bozma ile (2863 Sayılı Kanun) ile İbadethanelere ve Mezarlıklara Zarar Verme (TCK m. 153) maddeleri kapsamında yapılan suç

³⁵ Protestan Kiliseler Derneği, *2021 Hak İhlalleri İzleme Raporu*, 18 Mart 2022.

³⁶ Independent Türkçe, *Alevi köylerinin işaretlendiği haritayı paylaşan doktora soruşturma*, 21 Ocak 2021.

³⁷ Independent Türkçe, *Yalova'da Alevilere ait 5 evin işaretlenmesinin üzerinden iki ay geçti... 10 yılda meydana gelen 37 benzer olayın soruşturmasında bir gelişme yaşanmadı*, 25 Mart 2021.

³⁸ Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı ile yapılan 21 Temmuz 2021 tarihli e-posta yazışması.

³⁹ Çağrı Koşak ile yapılan 27 Temmuz 2022 tarihli e-posta yazışması.

⁴⁰ Şalom, *Akhisar Musevi Mezarlığının tabelası tekrar yenilendi*, 24 Şubat 2021.

⁴¹ Cumhuriyet, *Amasya'da Alevilere hakaret eden imama Valilik'ten soruşturma*, 4 Mart 2021.

⁴² Mezopotamya Ajansı, *Sinagog ve kilisenin tahrip edilmesine ilişkin suç duyurusu*, 11 Mart 2021.

duyurusunda, söz konusu tarihi yapının mevcut zararının tespitinin yapılması istendi. Komisyon ayrıca, söz konusu kültür varlıklarının koruma altına alınıp restorasyon çalışması gerçekleştirilmesi için, Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kuruluna idari başvuru da yaptı. Komisyon tarafından yapılan açıklamada, sürecin takip edileceğinin altı çizildi. Diyarbakır Barosu Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Komisyonu, savcılık ve Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Müdürlüğünün bu yerlerin 1. grup korunması gereken yerler olarak tespit edildiğine ilişkin bilgi verdiğini bildirdi. Komisyon ayrıca, tahribatın önyargı kastıyla değil aslında hazine arama amacıyla yapıldığını ve suç duyurusunda önyargı saikinin yer almadığını aktardı.⁴³

11 Mart 2021'de, Diyarbakır Barosu Çevre ve Kent Hukuku Komisyonunun, Çüngüş ilçesinde bulunan Surp Garabed Ermeni Katolik Kilisesi'nin tahrip edilmesine ilişkin suç duyurusunda bulunduğu açıklandı.⁴⁴ Kültür ve Tabiat Varlığını Bozma ile (2863 Sayılı Kanun) ile İbadethanelere ve Mezarlıklara Zarar Verme (TCK m. 153) maddeleri kapsamında yapılan suç duyurusunda, söz konusu tarihi yapının mevcut zararının tespitinin yapılması istendi. Komisyon ayrıca, söz konusu kültür varlıklarının koruma altına alınıp restorasyon çalışması gerçekleştirilmesi için, Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kuruluna idari başvuru da yaptı. Komisyon tarafından yapılan açıklamada, sürecin takip edileceğinin altı çizildi. Diyarbakır Barosu Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Komisyonu, savcılık ve Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Müdürlüğünün bu yerlerin 1. grup korunması gereken yerler olarak tespit edildiğine ilişkin bilgi verdiğini bildirdi. Komisyon ayrıca, tahribatın önyargı kastıyla değil aslında hazine arama amacıyla yapıldığını ve suç duyurusunda önyargı saikinin yer almadığını aktardı.⁴⁵

18 Mart 2021'de, Takvim gazetesi bir haberinde ve haberin sosyal medya paylaşımında Şalom gazetesi yazarı Karel Valansi'yi Yahudi kimliği sebebiyle hedef gösterdi. Gazete, haberi paylaştıkları tweet'te, "Gazi yakınına tehdit eden Ekrem İmamoğlu, Türkiye'de çalışan gazeteci Karel Valansi'ye aşırı saygı duyması dikkat çekti" ifadelerini kullandı. Gazete hem haberinde hem de sosyal medya paylaşımında, Türk-Yahudi karşıtlığı kurarak Valansi'yi kimliği üzerinden hedef gösterdi ve genel olarak Yahudi kimliğinin bir tehdit olarak algılanmasına sebep olacak tehlikeli bir söylemi dolaşıma soktu.⁴⁶ Olayla ilgili herhangi bir soruşturma ve dava süreci işlemedi.

20 Mart 2021'de, İstanbul Fatih'te bulunan tarihi Kasturya Sinagogu'nun kapısı ve bazı kalıntıları, kimliği belirsiz kişiler tarafından ateşe verildi. Olayla ilgili haberlerde soruşturma açıldığı belirtildi. Görgü tanığı, "Yoldan geçtiğim esnada Kasturya Sinagogu'nun kapısından dumanlar çıktığını gördüm. Arabamdan yangın tüpünü alıp ilk müdahaleyi yaptım. Sonrasında

⁴³ 22 Temmuz 2022 tarihinde Diyarbakır Barosu Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Komisyonundan Hebung Baygin ile yapılan e-posta yazışması.

⁴⁴ Mezopotamya Ajansı, *Sinagog ve kilisenin tahrip edilmesine ilişkin suç duyurusu*, 11 Mart 2021.

⁴⁵ 22 Temmuz 2022 tarihinde Diyarbakır Barosu Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Komisyonundan Hebung Baygin ile yapılan e-posta yazışması.

⁴⁶ Avlaremoz, *Takvim Karel Valansi'yi Hedef Gösterdi*, 18 Mart 2021.

itfaiye ekiplerine haber verdim. Onlar da yangını söndürdü. Ama sinagogun kapısında tahribat oluştu" ifadelerini kullandı.⁴⁷ Olayla ilgili herhangi bir soruşturma ve dava süreci işlemedi.

27 Nisan 2021'de, Bağımsız Milletvekili Ümit Özdağ, HDP Milletvekili Garo Paylan'ı "Sen de zamanı gelince bir Talat Paşa deneyimi yaşayacaksın ve yaşamalısın" ifadeleriyle, Ermeni kimliği sebebiyle tehdit etti. Paylan, bir Twitter paylaşımında, "106 yıl sonra, Soykırımın mimarı Talat Paşa isimli caddelerde yürüyoruz. Talat Paşa isimli okullarda çocuklarımızı okutuyoruz. Almanya'da bugün Hitler isimli caddeler olsaydı, Hitler isimli okullarda çocuklar okusaydı nasıl bir Almanya olacaksa, öyle bir Türkiye'de yaşıyoruz" ifadelerini kullanmıştı. Ardından Özdağ, Paylan'ın paylaşımını alıntılıyarak, "Terbiyesiz tahrikçi adam. Çok memnun değilsen çek git cehennemin dibine. Talat Paşa vatansever Ermenileri değil senin gibi arkadan vuranları sürdür. Sen de zamanı gelince bir Talat Paşa deneyimi yaşayacaksın ve yaşamalısın" tweet'ini paylaştı.⁴⁸

28 Nisan 2021'de, Elazığ'da Alevi birisinin kapısına üç hilalle birlikte çarpı işareti konuldu ve "ölün" yazıldı. Konuyla ilgili soruşturma başlatıldı. Mağdur, olayın öncesinde tehdit ve hakaret içerikli mesajlar aldığını ve bu mesajlarla ilgili emniyete başvurduğunu ifade etti.⁴⁹

11 Mayıs 2021'de, Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesindeki Marta Şimoni Kilisesi'ne saldırıldığı tespit edildi. Kilisedeki heykeller yere atılırken, tespihler dışarı atılmış halde bulundu. Ayrıca, hastaların şifa bulması dileğiyle asılan kumaşlar kiliseden çıkarılarak bir yamaçtan atılırken, kilisenin haçı da arazide bulundu. Konuyla ilgili emniyete ve savcılığa başvuruldu.⁵⁰ 12 Mayıs 2022 tarihinde failer için daimi arama kararı çıkarıldı.⁵¹

13 Mayıs 2021'de, Yahudi toplumunun gazetesi Şalom'un internet sitesi antisemit bir saldırıyla hacklendi. Kendisini "İBDA-Siber Cephesi" olarak tanımlayan bir grup tarafından yapılan saldırıda, Necip Fazıl Kısakürek'in bir şiirinden "Sapan taşlarının yanında füze, Başka alemlerle farkımız bizim!" dizeleri paylaşıldı ve "Filistin özgür ve bağımsız olana dek eylemlerimiz sürecektir!" ifadelerine de yer verildi. Gazete yönetimi saldırıyla ilgili suç duyurusunda bulundu.⁵²

2 Haziran 2021'de, İstanbul Avcılar'da oturan bir aile, Alevi oldukları gerekçesiyle komşularının "Allahsızlar, kitapsızlar, Kızılbaşlılar" ve "Ezan sesinden rahatsız olanları Allah yaksın" benzeri nefret söylemlerine ve hakaretlerine maruz kaldıklarını ve komşuları tarafından darp edildiklerini açıkladı. Darp raporu alan mağdurun suç duyurusunda bulunduğu aktarıldı.⁵³

⁴⁷ T24, *Kasturya Sinagogu'nun kapısı ateşe verildi*, 22 Mart 2021; Evrensel, *İstanbul'da bulunan Kasturya Sinagogu'nun kapısını ateşe verdiler*, 21 Mart 2021.

⁴⁸ Cumhuriyet, *Ümit Özdağ'dan Garo Paylan'a tehdit: Sen de zamanı gelince bir Talat Paşa deneyimi yaşayacaksın*, 27 Nisan 2021.

⁴⁹ Pirha, *Alevi genci önce tehdit ettiler sonra da evine üç hilal çizip 'ölün' yazdılar*, 28 Nisan 2021.

⁵⁰ Bianet, *Şırnak'ta kiliseye saldırı*, 14 Mayıs 2021.

⁵¹ Beytüşşebap Cumhuriyet Başsavcılığı, Soruşturma No 2021/167, 15 Mayıs 2022.

⁵² Agos, *Şalom gazetesinin internet sitesi hacklendi*, 14 Mayıs 2021.

⁵³ sendika.org, *Avcılar'da Alevi aileye taşlı saldırı: "Allahsızlar, kitapsızlar, Kızılbaşlar"*, 3 Haziran 2021.

Haziran-Temmuz 2021 aralığında, Aydın Kurtuluş Kilisesi din görevlisi ve kilise topluluğu Facebook yayınlarında tehdit edildi. Bu yayınlara, Aydın'da yaşayan kişiler de katıldı ve yayınlarda Hristiyanları öldürmek ve kafalarını kesmek gibi tehdit içerikli mesajlar verilmesi nedeniyle kilise görevlisi emniyete suç duyurusunda bulundu. Olayla ilgili bir kişi gözaltına alındı ve bir süre sonra serbest bırakıldı. Protestan Kiliseler Derneği, [2021 Hak İhlalleri İzleme Raporu](#)'nda süreç hakkında yetkili mercilerin bir bilgilendirme yapmadığını aktardı.⁵⁴ Bu rapor yazıldığı sırada olayla ilgili dava süreci devam ediyordu.⁵⁵

Temmuz 2021'de, bir kişi ateist olduğu gerekçesiyle tehdit edildiği ve evine kadar takip edildiği iddiasıyla Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına başvurdu.⁵⁶ Savcılık ölüm tehditleriyle ilgili kovuşturmaya gerek olmadığına karar verdi. Mağdurun 17 Kasım 2021 tarihli itirazı reddedildi.⁵⁷

11 Temmuz 2021'de, üç kişi İstanbul Kadıköy'deki Surp Takavor Ermeni Kilisesi'nin duvarına çıkarak dans etti. Söz konusu kişiler hakkında 'halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri aşışılama' gerekçesiyle dava açıldı. Mahkeme 2022 yılında sanıkların suç kastının olmadığını belirterek beraat kararı verdi.⁵⁸

15 Temmuz 2021'de, İstanbul Esenyurt'taki bir evin duvarına, "Alevi defol Kürt" ifadeleri yazıldı. Emniyete suç duyurusu yapmaya giden mağdurun, (mağdurun kendisi yazılamayı sosyal medyadan paylaştığı için) "halkı kin ve nefrete teşvik etmek" suçundan hakkında işlem yapılmakla tehdit edildiği ifade edildi.⁵⁹

5 Ağustos 2021'de, İzmir'de yaşayan Alevi bir ailenin, iki yıl boyunca Alevi ve Kürt oldukları gerekçesiyle komşularından birbirini izleyen bir şekilde hakarete, yoğun sözlü tacize ve tehdide maruz kaldığı bildirildi. Aile, üst katlarında oturan kişinin iki yıl boyunca belli saat aralıkları ile ağır cisimlerle tavanlarına vurduğunu, gece yarısı zillerini çalıp kaçtığını ve kendilerine ait eşyalara zarar verdiğini belirtti. 'Buradan çıkıp gidin pis Aleviler, sizi buradan göndereceğim. Bunların TC kimlik numarası bile yoktur' benzeri hakaretlere maruz kaldığını belirten aile konuyu yargıya taşıdı.⁶⁰

14 Ağustos 2021'de, İstanbul Pendik'te bulunan Ali Baba Sultan Cemevi'nin arka penceresi gece yarısı kimliği belirsiz kişiler tarafından kırıldı. İstanbul Valiliği, olayla ilgili 2 şüphelinin yakalandığını ve soruşturmanın devam ettiğini açıkladı.⁶¹

⁵⁴ Protestan Kiliseler Derneği, [2021 Hak İhlalleri İzleme Raporu](#), 18 Mart 2022.

⁵⁵ İhsan Özbek ile yapılan, 12 Ağustos 2022 tarihli e-posta yazışması.

⁵⁶ Ateizm Derneği'nin ilettiği İluh Şehit Özkan Kocaer Polis Merkezi Amirliği 2021/1554 No'lu şikayetçi ifade tutanağı.

⁵⁷ 11 Ağustos 2021 tarihinde Ateizm Derneği'nden Onur Romano ile yapılan yazışma. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 2021/40405 CBS Soruşturma Dosyası, 17 Kasım 2021.

⁵⁸ Gazete Duvar, [Kadıköy'de kilise kapısı üstünde dans edenler beraat etti](#), 6 Mart 2022.

⁵⁹ Gazete Duvar, [HDP'li Sezer Öztürk'ün evine çarpı işareti ve ırkçı yazılama](#), 15 Temmuz 2021.

⁶⁰ Pirha, [İzmir'de Alevi aileye yönelik nefret söylemi: Buradan çıkıp gidin pis Aleviler!](#), 5 Ağustos 2021.

⁶¹ Agos, [Pendik'te cemevine saldırı: 2 gözaltı](#), 14 Ağustos 2021.

24 Ağustos 2021'de, Van Tuşba'daki Ermeni mezarlığının iş makineleriyle tahrip edildiği basına yansıdı. Yerlerinden çıkarılan mezar taşlarının üzerine toprak döküldü ve mezarlıkta bulunan kemiklerin bazıları toprak üzerine çıktı. HDP Van Milletvekili Murat Sarısaç TBMM'de konuyla ilgili bir soru önergesi verdi.

25 Ağustos 2021'de, Adana Seyhan ilçesinde ailelerin evlerinin duvarlarına spreyle boyayla (X) işareti çizilerek "Kızılbaş" yazıldı. HDP ve CHP milletvekilleri Alevi ailelerin evlerinin işaretlenmesini Meclis gündemine taşıyarak, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu tarafından yanıtlanması talebiyle soru önergeleri verdi.⁶² CHP Milletvekili Burhanettin Bulut tarafından verilen ve "Adana'da yaşanan saldırının ardından hangi işlemler yapılmıştır?" sorusunun yer aldığı önergeye, İçişleri Bakanlığının 15 Mart 2022 tarihli yanıtında "‘Nefret ve Ayrımcılık’ suçu kapsamında uygulanacak yaptırımlar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddelerinde düzenlenmiş olup meydana gelen olaylara ilişkin soruşturmalar, adli makamların talimatları doğrultusunda yürütülmektedir" ifadeleri yer aldı.⁶³

20 Eylül 2021'de, Ankara Mamak'ta bir ortaokulda görevli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninin ders sırasında Alevilere hakaret ettiği bildirildi. İddialara göre öğretmen, "Alevi olanlar parmak kaldırsın" dedi ve "Aleviler neden abdest alıp namaz kılmıyor? Oruç neden tutulmuyor?" ve "Biz Hazreti Ali'yi sevmeyiz. Hazreti Ali, peygamber efendimizin eşine küfredmiş" ifadelerini kullandığı bildirildi. Olayın ardından velilerin öğretmenle görüştüğü sırada öğretmenin velinin Zülfikâr kolyesine işaret ederek "Zaten sormama gerek yok. Kimin ne olduğu belli. Boyunlarındaki kolyeden tanıdım kimin ne olduğunu" ifadelerini kullandığı aktarıldı. HDP Milletvekili Zeynel Özen konuyla ilgili soru önergesi verirken Ankara Valiliği soruşturma başlattı ve soruşturma kapsamında öğretmenin görevden uzaklaştırıldığı açıklandı.⁶⁴

11 Ekim 2021'de, İstanbul Üsküdar'daki Surp Garabet Ermeni Kilisesi duvarına "Şeytan" yazıldığı tespit edildi.⁶⁵

16 Ekim 2021'de, Hatay Altınözü'de bir ortaokulda çalışan öğretmenin okul müdürünün arkadaşı tarafından saldırıya uğradığı aktarıldı. Öğretmenin üç yıl boyunca müdür tarafından sistematik baskı, taciz ve zorlamaya maruz kaldığı ifade edildi. Demir sandalyeyle öğretmene saldırdığı ifade edilen zanlının daha önce öğretmenin evine gelerek "Alevi olması sebebiyle onu istemiyorum" dediği aktarıldı.⁶⁶

27 Ekim 2021'de, Şanlıurfa'nın Harran ilçesindeki bir öğretmenin, evinin klima tahliye borusunun eşinin Alevi olduğu gerekçesiyle ateşe verildiği aktarıldı. Öğretmenin daha önce

⁶² Bianet, *Adana'da Alevi ailelerin evleri işaretlendi*, 26 Ağustos 2021.

⁶³ 31 Ağustos 2021 tarihli ve İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'ya yönelik 7/49952 esas numaralı soru önergesiyle ilgili belgeler için bakınız:

https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/yazili_sozlu_soru_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=299415

⁶⁴ Gazete Duvar, *Din kültürü öğretmeninden Alevi öğrencilere: Hz. Ali'yi sevmeyiz*, 24 Eylül 2021; Cumhuriyet, *Alevilerle ilgili skandal ifadelerde bulunun öğretmen hakkında karar*, 24 Eylül 2021.

⁶⁵ Çağrı Koşak ile yapılan 27 Temmuz 2022 tarihli e-posta yazışması.

⁶⁶ Cumhuriyet, *Alevi öğretmene sandalyeli saldırı*, 16 Ekim 2021.

çocuklar tarafından evinin taşlandığı ve “içkici, alkolcü” benzeri hakaretlere maruz kaldığı belirtildi. **27 Kasım 2021**'de ise mağdur, evinin duvarına kırmızı sprej boya ile cami ve içerisinde simgeler bulunan işaretler çizildiğini gördüğünü ifade etti. Şanlıurfa Valiliği olayla ilgili kapsamlı adli ve idari tahkikat başlatıldığını duyurdu.⁶⁷

28 Ekim 2021'de, Batman'da Ateizm Derneği'nin üye ve gönüllüsünün ateist olduğu gerekçesiyle silahla darp edildiği bildirildi. Mağdur ifadesinde, Temmuz 2021'de sosyal medyadan ölüm tehdidi aldığı ve evine kadar takip edildiği için Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına şikayette bulunduğunu aktardı. Mağdur ayrıca, saldırganları “Dünya küçük seni bulamayacağımızı sandın Allahsız” ve “Allahsız, kafir” dediğini belirtti.⁶⁸ Darp ile ilgili soruşturma süreci devam ediyor.⁶⁹

30 Aralık 2021'de, İstanbul Kadıköy'de bulunan Anadolu Protestan Kilisesi'nin kapısına sprej boya ile "Allah 1" yazıldı. Şüphelinin, emniyette ifade vermesinin ardından savcılık talimatıyla serbest bırakıldığı aktarıldı.⁷⁰

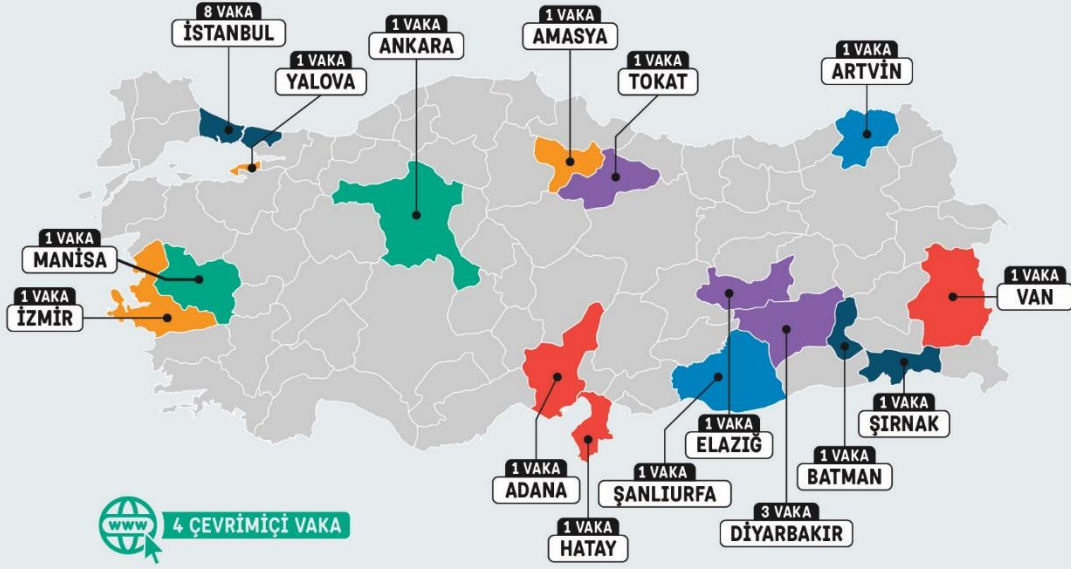
⁶⁷ Cumhuriyet, *Ateş yakıp duvarını işaretlediler: CHP'li yöneticinin eşine saldırı*, 28 Kasım 2021.

⁶⁸ Ateizm Derneği'nin ilettiği İluh Şehit Özkan Kocaer Polis Merkezi Amirliği 2021/1554 No'lu şikayetçi ifade tutanağı.

⁶⁹ 11 Ağustos 2021 tarihinde Ateizm Derneği'nden Onur Romano ile yapılan yazışma.

⁷⁰ Artı Gerçek, *Kadıköy'de kilise kapısına yazı yazan şüpheli serbest bırakıldı*, 1 Ocak 2022.

2021'DE DİN, İNANÇ VEYA İNANÇSIZLIK TEMELLİ NEFRET SUÇLARI NEREDE YAŞANDI?

İSTANBUL	Surp Garabet Ermeni Kilisesi kapısına Hristiyan karşıtı yazılama
İSTANBUL	Kasturya Sinagogu kapısının ateşe verilmesi
İSTANBUL	Alevilere yönelik fiziksel saldırı
İSTANBUL	Surp Takavor Kilisesi'nin duvarlarında bir grubun dans etmesi
İSTANBUL	Alevilerin evinin işaretlenmesi
İSTANBUL	Ali Baba Cemevi'ne saldırı
İSTANBUL	Surp Garabet Kilisesi'ne Hristiyan karşıtı yazılama
İSTANBUL	İstanbul Anadolu Protestan Kilisesi'ne yazılama
DİYARBAKIR	Sinagogun tahrip edilmesi
DİYARBAKIR	Surp Garabet Ermeni Kilisesi'nin tahrip edilmesi
DİYARBAKIR	Ateist birinin tehdit ve takip edilmesi
ADANA	Alevilerin evlerinin işaretlenmesi
AMASYA	Bir imamın Alevi bir kişiye hakaret etmesi
ANKARA	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeni tarafından Alevi öğrencilere hakaret
ARTVİN	Arhavi Protestan cemaati ve topluluk önderine yönelik sistematik tehdit
BATMAN	Ateist bir kişiye yönelik fiziksel saldırı
ELAZIĞ	Alevi birinin tehdit edilmesi ve evinin işaretlenmesi
HATAY	Alevi öğretmene fiziksel saldırı
İZMİR	Alevi bir aileye birbirini izleyen tehdit, taciz ve hakaret
MANİSA	Yahudi mezarlığı tabelasının tahrip edilmesi
ŞANLIURFA	Şanlıurfa'da Alevilerin evine bir dizi saldırı
ŞİRNAK	Marta Şimoni Kilisesi'ne saldırı
TOKAT	Bir doktorun Alevi köylerini haritada işaretlemesi
VAN	Ermeni mezarlığının tahribi
YALOVA	Alevilere ait 5 evin işaretlenmesi
FACEBOOK	Aydın Kurtuluş Kilisesi din görevlisine ve topluluğuna Facebook'ta tehdit
ŞALOM WEB	Şalom websitesinin Yahudi karşıtı bir saldırıyla hacklenmesi
TWİTTER	Gazeteci Karel Valensi'nin Yahudi kimliği öne çıkarılarak hedef gösterilmesi
TWİTTER	Garo Paylan'ın Ermeni kimliği öne çıkarılarak hedef gösterilmesi

2021'DE DİN, İNANÇ VEYA İNANÇSIZLIK TEMELLİ NEFRET SUÇLARI NE ZAMAN YAŞANDI?

2021 YILI BOYUNCA

Artvin Arhavi Protestan cemaati ve topluluk önderine yönelik sistematik tehdit

25 OCAK 2021

Yalova'da Alevilere ait 5 evin işaretlenmesi

ŞUBAT 2021

Manisa'da Yahudi mezarlığı tabelasının tahrip edilmesi

11 MART 2021*

Diyarbakır'da sinagogun tahrip edilmesi (* Raporlanma tarihi)

18 MART 2021

Gazeteci Karel Valensi'nin Yahudi kimliği öne çıkarılarak hedef gösterilmesi

27 NİSAN 2021

Garo Paylan'ın Ermeni kimliği öne çıkarılarak hedef gösterilmesi

11 MAYIS 2021

Şırnak'ta Marta Şimoni Kilisesi'ne saldırı

HAZİRAN-TEMMUZ 2021

Aydın Kurtuluş Kilisesi din görevlisine ve topluluğuna Facebook'ta tehdit

TEMMUZ 2021

Diyarbakır'da ateist birinin tehdit ve takip edilmesi

15 TEMMUZ 2021

İstanbul'da Alevilerin evinin işaretlenmesi

14 AĞUSTOS 2021

İstanbul Ali Baba Cemevi'ne saldırı

25 AĞUSTOS 2021

Adana'da Alevilerin evlerinin işaretlenmesi

11 EKİM 2021

İstanbul Surp Garabet Kilisesi'ne Hristiyan karşıtı yazılama

27 EKİM 2021*

Şanlıurfa'da Alevilerin evine bir dizi saldırı (* Tekrar eden vaka; ikinci olay 27 Kasım 2021)

30 ARALIK 2021

İstanbul Anadolu Protestan Kilisesi'ne yazılama

21 OCAK 2021

Bir doktorun Tokat'taki Alevi köylerini haritada işaretlemesi

31 OCAK 2021

İstanbul Surp Garabet Ermeni Kilisesi kapısına Hristiyan karşıtı yazılama

2 MART 2021

Amasya'da bir imamın Alevi bir kişiye hakaret etmesi

11 MART 2021*

Diyarbakır Surp Garabet Ermeni Kilisesi'nin tahrip edilmesi (* Raporlanma tarihi)

20 MART 2021

İstanbul Kasturya Sinagogu kapısının ateşe verilmesi

28 NİSAN 2021

Elazığ'da Alevi birinin tehdit edilmesi ve evinin işaretlenmesi

13 MAYIS 2021

Şalom websitesinin Yahudi karşıtı bir saldırıyla hacklenmesi

2 HAZİRAN 2021

İstanbul'da Alevilere yönelik fiziksel saldırı

11 TEMMUZ 2021

İstanbul Kadıköy Surp Takavor Kilisesi'nin duvarlarında bir grubun dans etmesi

5 AĞUSTOS 2021*

İzmir'de Alevi bir aileye birbirini izleyen tehdit, taciz ve hakaret (* Raporlanma tarihi)

24 AĞUSTOS 2021

Van'da Ermeni mezarlığının tahribi

20 EYLÜL 2021

Ankara'da Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeni tarafından Alevi öğrencilere hakaret

16 EKİM 2021

Hatay'da Alevi öğretmene fiziksel saldırı

28 EKİM 2021

Batman'da ateist bir kişiye yönelik fiziksel saldırı

5. Sonuç ve Tavsiyeler

Kapsayıcı, demokratik ve barışçıl toplumlar için hayati bir niteliğe sahip olan din veya inanç özgürlüğü hakkı, uluslararası insan hakları hukukunun önemli bileşenlerinden biri. Devletlerin, bu haktan herkesin eşit bir şekilde faydalanabilmesi ve din veya inanç özgürlüğü de dahil, insan haklarına müdahale oluşturan nefret suçlarının önlenmesi için gerekli önlemleri alma ve önyargı saikini soruşturma yükümlülüğü var.

2021 yılı döneminde, erişilebilen verilere göre;

- Aleviler 12,
- Hristiyanlar 10,
- Yahudiler 5,
- Ateistler 2 nefret suçu veya olayının hedefi oldu.

Erişilebilen verilere göre, 2021 yılında yaşanan ve özel bir hassasiyetle ele alınması gereken nefret suçlarının hiçbirinde nefret suçu boyutunun irdelendiği etkili bir hukuki süreç yürütülmediği görülüyor. Tespit edilen nefret suçu/olayları, mala zarar verme, tehdit, kişilere yönelik şiddet içeren saldırı, ibadet yeri veya mezarlıklara zarar verme, taciz ve hakaret suçları gibi çeşitli suçları içeriyor. Ayrıca İstanbul, Batman, Aydın veya Diyarbakır gibi Türkiye'nin pek çok farklı bölgesinde nefret suçları yaşandı. Tespit edilen olaylar değerlendirildiğinde, **din veya inanç topluluklarıyla ilişkili bazı mekânların tekrarlayan bir şekilde hedef alındığı da ortaya çıkan bulgular arasında.** Örneğin, İstanbul'daki Surp Garabet Ermeni Kilisesi'nin duvarına ve kapısına 2021 yılı içerisinde iki defa yazılama yapıldığı görülüyor. Ayrıca, aynı kiliseye 2022 yılı başında da yazılama yapıldığı bildirildi. Yine, Manisa Akhisar'daki Yahudi mezarlığının tabelası da iki yıl içinde ikinci kez tahrip edildi. Bunun yanında, bu rapor kapsamında verilere dahil edilmese de, Alevilere yönelik önyargı saiki içeren iki nefret olayında, kesişimsel bir şekilde Kürt kimliğinin de hedef alındığı tespit edildi.⁷¹ Benzer bir şekilde, iki vakada siyasi parti temsilcileri veya gönüllüleri hedef alındı.⁷² Bu durum toplumdaki siyasi kutuplaşmanın bir yansıması olarak da değerlendirilebilir. **Tüm bu kesişimsel olaylar, din veya inanç temelli önyargı saikinin ötesinde farklı kimlikleri hedef alan nefret suçlarıyla ilgili bütünlüklü ve çok paydaşlı çalışmalara yönelik ihtiyacı ortaya koyuyor.**

Raporda yer alan verileri değerlendirirken, nefret vakalarının raporlanması veya ihbar edilmesi önünde önemli engellerin olduğu ve bu yüzden bu verilerin nefret suçlarının gerçek boyutunu yansıtmadığı da göz önünde bulundurulmalı.

⁷¹ Söz konusu olaylar: Gazete Duvar, *HDP'li Sezer Öztürk'ün evine çarpı işareti ve ırkçı yazılama*, 15 Temmuz 2021; Pirha, *İzmir'de Alevi aileye yönelik nefret söylemi: Buradan çıkıp gidin pis Aleviler!*, 5 Ağustos 2021.

⁷² Söz konusu olaylar: Pirha, *Alevi genci önce tehdit ettiler sonra da evine üç hilal çizip 'ölün' yazdılar*, 28 Nisan 2021; Gazete Duvar, *HDP'li Sezer Öztürk'ün evine çarpı işareti ve ırkçı yazılama*, 15 Temmuz 2021.

Raporda da ele alındığı gibi, Nisan 2021 tarihli [İnsan Hakları Eylem Planı](#)'nda bir yıl içinde;

- ayrımcılık ve nefret suçuna ilişkin Türk Ceza Kanunu'nda yeni bir düzenleme yapılması (Faaliyet 4.4.e.) ile
- ayrımcılık ve nefret suçları ile kabahatlere ilişkin veri tabanı oluşturulması ve istatistiklerin sağlıklı bir şekilde toplanmasının sağlanması (Faaliyet 4.4.h.) hedefleri yer alıyordu.

Ancak bu hedefler yerine getirilmiş değil ve Türkiye'de hala nefret suçu mevzuatı yetersiz. Dolayısıyla, yetkililer ivedilikle kapsamlı bir mevzuat düzenlemesi ve cezazırlık politikalarıyla mücadele için harekete geçmeli.

Nefret suçu ile ilgili durumu analiz edebilmek, etkili mücadele stratejileri geliştirebilmek ve mağdurlara gerekli desteği sağlayabilmek için önyargı saikine göre ayrıştırılmış verilerin kayıt altına alınması ve toplumla paylaşılması oldukça önemli. Ancak, nefret suçlarına ilişkin Türkiye'deki resmi veriler hem oldukça sınırlı hem de bu veriler önyargı saikine göre ayrıştırılmıyor. Ayrıca, İnsan Hakları Eylem Planı'nda da verilerin ayrıştırılması ve kamu ile paylaşılması yer almıyor. Oysa, etkili çözüm önerileri geliştirebilmek için kayıt sistemini iyileştirmeye yönelik çalışmaların yapılması kritik bir ihtiyaç.

Bunun yanında, iş birlikleri kurulması farklı uzmanlıklara, deneyimlere, kaynaklara ve bağlantılara sahip grupları bir araya getirerek, nefret suçları gibi ayrımcılık kökenli konularla mücadele için etkili yollardan biri olabilir. Özellikle nefret suçlarının hedefi olan grupların ve sivil toplumun, nefret suçlarıyla ilgili iş birliği imkanlarına odaklanarak bu suçlarla mücadele konusunda ortak hareket edebilmesi kalıcı değişiklikler için tetikleyici rol oynayabilir.

AGİT/DKİHB, nefret suçu izleme ve kaydetme uygulamalarını iyileştirmeye, nefret suçu mağdurlarını desteklemeye ve yetkililerin sivil toplumla iş birliğini güçlendirmeye yönelik birçok aracı ve kaynağı sunuyor.⁷³

Kamu yetkilileri, sivil toplum ve din veya inanç topluluklarına yönelik somut öneriler:

Kamu yetkilileri

- Din veya inanç temelli nefret suçları da dahil olmak üzere tüm nefret suçlarını engellemek ve bunlarla mücadele etmek amacıyla nefret suçlarına ilişkin mevzuat düzenlenmesi, nefret suçlarının ayrıştırılmış bir şekilde kayıt altına alınması, etkin bir şekilde soruşturulması, kovuşturulması ve uygun bir yaptırım uygulanması sağlanmalı:
  - Kamu yetkilileri nefret suçları ile bütünlüklü mücadele stratejisi geliştirmek amacıyla, alanda uzman kişiler de dahil olmak üzere, geniş katılımı ve şeffaf bir süreç yürütmeli.
  - Uluslararası insan hakları standartlarını temel alan bir nefret suçu mevzuatı ve politika çerçevesi oluşturmalı. Bunun için:

⁷³ Söz konusu kaynaklar için bkz.: <https://www.osce.org/odihr/guides-related-to-hate-crime>

- TCK'nın tanımlar bölümünde nefret suçu tanımına yer verilmeli;
  - nefret suçları konusunda kapsamlı, orantılı ve caydırıcı, medeni hukuk, ceza ve idare hukukuna dair hükümler içeren yasal düzenlemeler kabul edilmeli;
  - nefret suçları ile ilgili genel bir ağırlaştırıcı neden öngörülmesi;
  - mevcut mevzuat etkili bir şekilde uygulanmalı;
  - cezai yaptırımlar arasında toplum hizmeti yükümlülüğü gibi yaptırım seçenekleri de öngörülmesi;
  - konu ile ilgili çalışma ve savunuculuk yapan sivil toplum kuruluşlarının hukuk davası açma ve müdahillik hakkı tanınmalı.
- Bir kamu kurumu, nefret suçlarını izleme, istatistiksel verileri toplama, bu verileri değerlendirme ve kamuoyu ile paylaşma sürecini yürütmek üzere yasal düzenleme ile görevli kılınmalı.
- Kolluk kuvvetlerinin önyargı saikine ilişkin kanıtları tespit etmesi sonraki ceza yargılaması sürecini de doğrudan etkileyeceği için:
  - Mevcut kayıt sistemi ile veri toplama yöntem ve içeriğine ilişkin eksikler tespit edilmeli;
  - veri toplama ve analiz sistemi, nefret suçlarına dair toplanan verilerin önyargı saikine, suç türüne ve cinsiyete göre ayrıştırılmasını sağlamalı;
  - kolluk kuvvetleri personeli nefret suçları ile önyargı saikinin tespit ve kaydı konusunda düzenli olarak eğitim almalı;
  - kolluk kuvvetleri personelinin önyargı saikini kaydedebilmesi için hem önyargı saiki listesi hem de uygun bir veri tabanı oluşturulmalı.
- **Mağdurların desteklenmesi için ihtiyaçlarına yönelik çok boyutlu tedbirler alınmalı:**
  - Kişilerin veya toplulukların güvenlik ihtiyaçları sağlanmalı, statüsüne bakılmaksızın ibadet için kullanılan yerler ve toplumsal mekânlar etkin bir şekilde korunmalı;
  - nefret suçu mağdurlarının ihtiyaç duyduğu pratik yardım sağlanmalı;
  - kısa ve uzun vadeli duygusal ve psikolojik destek sağlanmalı;
  - kişisel bilgilerin korunması ve güven sağlanmalı;
  - bilgi ve tavsiye verilmeli;
  - nefret suçunu ihbar eden mağdurların adli sisteme erişimleri için destek sağlanmalı;
  - saygılı ve onurlu bir şekilde davranılması sağlanmalı.
- Kolluk kuvvetleri ile sivil toplum ve din veya inanç toplulukları arasında bilgi paylaşımı ve iş birliği güçlendirilmeli.
- Nefret suçlarına ilişkin raporlamanın veya ihbarın yeterli olmadığı göz önünde bulundurularak mağduriyet anketi çalışması yapılmalı.

Sivil toplum

- Nefret suçlarıyla ilgili doğru bilgileri yaygınlaştırmak ve nefret suçlarına dair farkındalığı artırmak için medyayla daha iyi ilişkiler kurabilir ve iş birliği içinde olabilir.
- Politikalar, savunuculuk stratejileri ve nefret suçuyla mücadelede değişim yaratacak araçlar geliştirmek için hem başka kuruluşlarla hem de din veya inanç gruplarıyla yakın iş birliği içinde çalışabilir ve konuya dair daha geniş bir savunuculuk yürütmek için koalisyonlar veya platformlar kurabilir.
- Nefret suçları ve bu suçların bir topluluk için sonuçlarına dair farkındalığı artırmak ve kamuoyu oluşturmak için faaliyetler yürütebilir: Kampanyalar, forumlar, konferanslar, atölyeler, görsel veya yazılı materyal üretme gibi.
- Nefret suçlarının önlenmesi ve bunlara karşı bilinçlendirme için eğitimcilerin paydaş olarak dahil olduğu faaliyetler planlayabilir.
- Din veya inanç topluluklarıyla birlikte, toplulukların güçlenmesini hedefleyen, nefret suçlarına odaklanan etkinlikler düzenleyebilir.
- Nefret suçunu önleme ve nefret suçuna karşı güçlendirme stratejisi olarak gençlere yönelik çalışmalar yürütebilir.
- Profesyonellere yönelik eğitimler planlayabilir: Polis kurumları, hukukçular, sosyal hizmet çalışanları, öğretmenler ve sağlık hizmeti profesyonelleri gibi.
- Destek ve danışmanlık merkezi kurmak dahil olmak üzere, mağdurlara doğrudan destek sunabilir.
- Yaşanan nefret suçlarını ve bu suçlara verilen resmî karşılıkları izleyebilir ve raporlayabilir. Böylece hem yetkilileri hem de kamuoyunu harekete geçirebilir.
- Akademisyenlerle ve nefret suçuyla ilgili uzmanlarla iş birlikleri geliştirebilir.
- Nefret söylemine dair izleme, raporlama, savunuculuk ve bilinçlendirme faaliyetleri yürütebilir.⁷⁴

Din veya inanç toplulukları

- Nefret suçu konusunda din veya inanç toplulukları içerisinde farkındalık yükseltme çalışmaları yürütebilir.
- Nefret suçlarıyla ilgili ihbarda bulunmak, kendi veri tabanını oluşturmak ve verileri paylaşmak nefret suçlarının görünürlüğünü artırmaya katkıda bulunabilir.
- Ortak izleme ve raporlama girişimlerine katılabilir.
- Nefret suçu mağduru olan kişi veya topluluklara pratik destek sunabilir ve bilgi paylaşabilir.
- Din veya inanç temelli önyargı saikinin ötesinde farklı önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçlarıyla ilgili çalışma yapan kuruluşlarla iş birliği yapabilir.

---

⁷⁴ Bu tavsiyelerin bir kısmı AGİT/DKİHB tarafından hazırlanan ve KAOS GL Derneği'nin Türkçeye çevirdiği "Nefret Suçlarını Önleme ve Karşılama" kılavuzundan uyarlanmıştır.

Norwegian
Helsinki Committee

TÜRKİYE'DE DİN, İNANÇ VEYA İNANÇSIZLIK TEMELLİ NEFRET SUÇLARI 2021 RAPORU

www.inancozgurlugugirisimi.org